

CONSCIÈNCIA D'ARA
I la setmana que ve:
L'amistat segons Simone Weil

Estils

Camille Adams Helminski: el llegat de les dones sufís

L'autora reivindica la importància de la mística femenina musulmana de tots els temps

DÍDAC P. LAGARRIGA
BARCELONA

“**T**ot i que en aquest món dual el nostre aspecte té formes variades, en el fons, en l'àmbit de la Realitat, no existeix la divisió masculí o femení, només l'ésser. Dins de la tradició islàmica sufí, l'acceptació d'aquesta veritat ha fet possible el desenvolupament espiritual de les dones d'una manera que no sempre ha sigut factible a Occident”, assegura Camille Adams Helminski (Estats Units, 1951), que ara publica *Mujeres y sufismo* (Editorial Sufi). Autora de diversos llibres, cofundadora i codirectora de la Threshold Society a Califòrnia, és també la primera dona a traduir una part substancial de l'Alcorà a l'anglès: *The light of dawn: Daily readings from the Holy Qur'an* (La llum de l'alba: lectures diàries del sagrat Alcorà).

“L'Alcorà –afirma– és un dels pocs textos sagrats que conec que es dirigeix directament tant als “homes que tenen fe” com a les “dones que tenen fe” en molts versicles. Malgrat que les manifestacions culturals han ocultat, en part, la puresa original de la intenció, les paraules de l'Alcorà transmeten la igualtat de dones i homes davant Déu. El que compta no és el gènere, la riquesa o el poder, sinó que portem un cor pur al nostre Sustentador quan tornem a la nostra Font”. “Quan em refereixo a Déu –continua– utilitzo indistintament el pronom femení o el masculí per no oblidar que Déu no té gènere”.

A *Mujeres y sufismo* ha volgut recopilar les biografies i alguns escrits de dones sufís, la branca mística de l'islam. A partir del segle VIII es va popularitzar al món islàmic un gènere literari anomenat *Tabaqat*, una mena de diccionaris biogràfics sobre persones que destaquen en tota mena de ciències o sabers. En moltes d'aquestes compilacions s'inclouen nombroses biografies de dones. Adams Helminski recull aquesta tradició i la porta fins als nostres dies.

Missatge igualitari

Com ella mateixa explica, ja des de l'inici les dones van tenir un paper molt important en el desenvolupament de l'islam: “El missatge del profeta Mahoma parla de la integració de l'esperit i la matèria, de l'essència i la vida quotidiana, de l'acceptació del femení i del masculí. Tot i que l'Alcorà insisteix en la cer-

Camille Adams Helminski. THRESHOLD SOCIETY

ca de coneixement i l'educació tant per a les dones com per als homes, sovint hem tingut menys oportunitats i, com a la resta del món, hem patit discriminació. Si bé els estrats culturals locals i la jurisprudència dominada pels homes van augmentar les limitacions imposades a les dones en molts àmbits, l'Alcorà bàsicament exigeix el respecte mutu i la valoració de l'ésser humà independentment del sexe o la situació social. Dins del sufisme ha prevalgut aquesta actitud alcorànica essencial”.

El repertori del llibre és ampli, tan ampli que desborda constantment els prejudicis i idees que espuguin tenir quan enllacem dona i islam. Des de l'Orient Mitjà i el Magrib, passant per Àsia i l'Àfrica subsahariana fins a arribar a Europa i Amèrica, l'autora compila segles i vides que tracen un objectiu comú,

Novetat
A 'Mujeres y sufismo' recopila biografies i escrits de dones sufís

un mateix cant, baules d'una única cadena que podria començar amb Fàtima, la filla del Profeta, “a qui i se li va transmetre per primera vegada la dimensió mística més profunda de l'islam i, de fet, sovint se la reconeix com la primera mística musulmana”, i que continua amb Rabi'a al-Adawiyya (717-801), de Bàssora: “Va ser aquesta dona la primera persona que va expressar amb claredat la relació amb la divinitat utilitzant un llenguatge que reconeixem com a bàsicament sufí al parlar de Déu com l'Amat. El seu punt de partida no era témer l'infern o anhelar el paradís, sinó només l'amor («No estimo Déu pel que ens pugui donar, sinó per si mateix», seguint la dita del Profeta segons la qual «Qui es coneix a si mateix coneix Déu»”, explica Adams Helminski. Segons ella, durant els segles han existit dones i homes “que no han deixat de portar la

llum d'aquest amor”. “Per moltes rasons –afegeix–, les dones han sigut menys visibles que els homes, menys verbals, menys expressives en la societat en general, però sense deixar de ser participants actives. Molts dels grans mestres masculins que coneixem van tenir dones com a mestres i deixebles”. És el cas, per exemple, del savi andalusí Ibn al-Arabí (1165-1240), que parla de dues mestres que el van influenciar molt (Shams de Marchena i Fàtima de Còrdova) i que va deixar escrit: “Els homes i les dones participen en tots els nivells, inclosa la funció de *qutb* [eix espiritual central]”. Altres homes mestres del sufisme clàssic, com Bestami o Dhul-Nun al-Misri, també van parlar amb reconeixement de les seves mestres.

Espies i acadèmiques

“Les cultures on s'ha practicat el sufisme són més de transmissió oral i sovint les dones han mostrat menys tendència a escriure, i han preferit viure la seva experiència. No obstant això, trobem dones que van recollir per escrit la seva vivència mística en cançons, diaris, poemes i exposicions analítiques. A mesura que a Occident es van traduint aquestes obres anem tenint més accés a la història del sufisme”, explica. El seu llibre, però, no s'atura en els segles passats sinó que arriba, a través de desenes d'exemples, fins a l'època moderna. “Les dones sufís de tot el món continuen ensenyant i compartint les seves experiències de manera presencial i per escrit. Al Sudan, per exemple, segueix havent-hi xeixes que són particularment expertes en la sanació. A l'Orient Mitjà i l'Àfrica les dones continuen desenvolupant-se en molts ordes sufís”.

Al llibre trobem també exemples contemporanis tan variats com el de Noor-un-Nisa Inayat Khan, més coneguda com a Nora Baker, que va ser espia per als aliats a la Segona Guerra Mundial i afusellada pels nazis als 31 anys (“font d'inspiració per a moltes dones sufís a Europa i Amèrica pel seu esperit valent i ple de llum i el seu cor compassiu”), l'acadèmica japonesa Sachiko Murata (que sintetitza els ensenyaments islàmics amb el Tao) o una de les principals figures literàries de la Turquia del segle XX, Samiha Ayverdi (“una de les místiques més importants del nostre temps”, segons l'especialista en sufisme Annemarie Schimmel). En definitiva, un llegat polièdric, viu, sovint desconegut però obert al món. De cor a cor. —